

ren for at genkalde sig dens stemning og billeder ved at købe dens musik.

Det var, hvad Ib og jeg fik ud af at se og snakke om videoer.

I forløbet er der foruden de nævnte værker med Michael Jackson anvendt uddrag af følgende tekster:

- Musician nr. 69, juli 1984, p. 44-55: "Michael Jackson".
- Newsweek, 16. juli 1984, p. 34-40: "The tour, the money, the magic".
- Vårt Land (Norge), juni 1984: "Phantasté".
- Thrillerdiskusjonen, stencil fra NSUs Oslo kreds af Lars Mjøset, Curt Johnson m.fl., 29.5.1984.

Søren Schmidt underviser på Herlev Statsskole i musik og dansk.

Undervisning i massekommunikation i samfundsfag

Af Jette Tybjerg

Jeg underviser på 7. år i dansk og samfundsfag på et enkeltfagskursus på HF-niveau. Mit speciale er massekommunikation, som jeg efter bedste evne har søgt indpasset i fagene. Det er nok lykkedes bedst i samfundsfag på tilvalgsniveau, hvorfor jeg her vil redegøre nærmere for disse undervisningsforløb.

I samfundsfag er mediernes funktion i samfundet et godt emne. Eleverne ønsker en bred og almen orientering om de eksisterende massemedier (aviser, radio og TV) og en sammenligning mellem disse. Jeg har gode erfaringer med at undervise i massekommunikation. At der er utallige oplagte muligheder for elevaktiviteter er nok en af grundene. Desuden er medierne - og specielt nyhedsformidling - uundgåelig hverdagskost. Eleverne ønsker som medieforbrugere at blive i stand til at frasortere og indtage en kritisk holdning overfor det daglige bombardement af indtryk og påvirkninger fra medierne.

Nedenfor er et af mine undervisningsforløb aftrykt. Jeg skal uddybe, hvad der ligger i emnerne og derfor vise muligheder for at prioritere anderledes. Desuden vil jeg til sidst omtale nærtbeslægtede områder til nyhedsformidlingen.

Emnet er skåret til så det passer med en periode mellem 2 febrer. Vi har 3 sammenhængende timer pr. uge. Dette forløb strakte sig således over 21 timer.

Som grundbog er anvendt Jacob Graves Sørensen: Nyhedsformidling - en grundbog i massekommunikation. (Systime, 1982). Endvidere kan Gregers Friisberg: Kommunikation og medier (Samfundsfagsnyt, 1985) anvendes. Da bogen netop er udkommet har jeg ingen erfaring med den fra undervisningen. Begge bøger er skrevet i et for eleverne let forståeligt sprog, og der er en del velegnet materiale (tabeller, artikler) til diskussions- og analysebrug. Endvidere er der forslag til elevopgaver. Med andre ord er emnet en ren foræring til samfundsfagslærere, der i forvejen er overbebyrdet med klippeklistre arbejde.

Eksempel på et undervisningsforløb

Emne: Nyhedsformidling

Grundbog: Jacob Graves Sørensen: Nyhedsformidling - en grundbog i massekommunikation.

1. - 3. time: Introduktion

4. - 6. time: Massekommunikation: Hvad er det? (kap. 1)
Sammenligning: Udfyldning af skema over de 16 kommunikationstyper.
Individuel læsning af arbejdsbog til 'Danmark A+B'.
Notér hvad du finder interessant og ønsker uddybet.
Filmfremvisning.

7. - 9. time: Massemedierne og modtagerne. (kap. 6)
Holdnings- og meningsdannelse
Opinionsledere.

10. - 12. time: De ideologiske rammer for massemedier (kap. 2)
& artiklen: Ulvetimen.
Hvorfor læser vi aviser?
Hvorfor produceres aviser, radio- og TV-nyheder?
Individuel fremlæggelse af kap. 2's enkelte afsnit.
13. - 15. time: Nyhedsbureauernes virksomhed. (kap. 3)
Hvor får vi nyhederne fra? Hvad bliver til nyheder?
Studier i udvalgte avisers behandling af et aktuelt emne (udenrigsstof).
Lydbånd: Udenrigsstof i aviser.
16. - 18. time: Danske dagblade og nyhedsformidling (kap. 4)
Hvorfor er aviserne politisk farvede (pressehistorie).
Hvorledes udvælges nyhedsstof?
Opsamling af resultater fra forrige gang.
19. - 21. time: Nyhedsformidlingen i Danmarks Radio. (kap. 5)
Analyse af en TV-avis (video) og en radioavis.

Jeg vil gøre nærmere rede for emnets enkelte punkter. Først beskriver jeg det spørgsmål eller tema, der ønskes belyst. Dernæst vil jeg fortælle om arbejdet i timerne og endelig give en vurdering af, hvad der lykkes eller ikke lykkes.

Introduktion

Massekommunikation: Hvad er det?

Vi starter med en begrebsafklaring. Nye termer introduceres og defineres. Massekommunikationsforskningens historie præsenteres. Eleverne kan lege med de nye begreber ved at udfylde skemaet i J. Graves Sørensens bog s. 12. Opfotografer dem og uddel et kopi til hver elev. Herefter er begreber som

personlig (individuel) kommunikation og massekommunikation og envejs- og tovejskommunikation slået fast.

Desuden demonstrerer jeg, hvor vanskeligt det er at opfatte en meddelelse efter afsenderens hensigt. Begreberne "støj" i kommunikation/kommunikationsforstyrrelser, perception, gate-keeper (slusepasser) og objektivitet introduceres. Jeg læser en meddelelse for en elev:

Marius Andersen er fundet død i sin celle. Det vides ikke, om han har begået selvmord, eller om entreprenør Mogensen har skudt ham.

Denne meddelelse hviskes fra elev til elev, og sidste elev siger højt til hele klassen, hvorledes han/hun har opfattet meddelelsen. Ovennævnte blev engang til noget med, at Marius Andersen havde skudt entreprenør Mogensen! Et klassisk eksempel på en total fordrejning. Denne oplevelse planter en sund skeptisisme hos eleverne overfor nyhedsformidlingen, og giver god anledning til at fortælle om en nyheds vej fra en provins i Kina til de danske nyhedsmedier, om gate-keepers og de sproglige, ideologiske og kulturelle barrierer (sluser) en meddelelse skal passere. Dermed er vi nået til en diskussion om objektivitet i nyhedsformidling.

Introduktionsforløbet kan suppleres med en filmfremvisning af 'Danmark A+B' med Kristen Bjørnkjær og Per Højholt (kan lejes på Statens Filmcentral eller på video fra Amtscentralerne).

For det første er filmen anskuelighedsundervisning i et af formålene med samfundsfagsundervisningen, nemlig at eleverne skal forstå 'værdielementerne bag egne og andres synspunkter, udsagn og handlinger'. For det andet giver filmen en række bud på, hvorledes medierne redigerer virkeligheden. For det tredje kan man lære noget om holdnings- og meningsdannelse. Dermed går vi videre i undervisningsforløbet.

Massemedier og modtagere.

Teorier om, hvorledes vore holdninger om meninger dannes, er en naturlig fortsættelse af introduktionsforløbet. Jeg kan anbefale følgende materiale som optakt til diskussion og uddybning af teorierne:

Erhard Jacobsens valgtale i TV (Information 8. dec. 1981):
Overskrift: De seks minutter der gav Erh. Jacobsen en fremgang på 9 mandater.

Video: Hvem styrer hvem? Sagen om Ritt Bjerregård (TV-programmet Illustrerede Tidende, 1978) (Findes nok på naboskolens videoarkiv).

Poul Henningsens digt: Den offentlige mening (fås hos din dansklærer).

Der er oplagt meget kød på dette emne, og eleverne er hurtige til at tilegne sig disse teorier. Dels fordi teorierne ikke er særlig vanskelige, og dels fordi eleverne selv har mange erfaringer at hæfte på emnet.

De ideologiske rammer for massemedier

Jeg stiller spørgsmål som: Hvorfor læser vi aviser? Hvorfor produceres nyheder i aviser, radio og TV? Har nyheder andre formål udover at informere? Min intention er at lade eleverne forstå at mediernes rolle og opgave er bestemt af et lands politiske system.

Jeg starter med en artikel 'Ulvetimen' (en forkortet udgave af en artikel i Udkast 3-4, Kbh. 1979, Dansk Psykologisk Forlag). Artiklen beskriver opsplittningen i dagliglivet og er en optakt til teorien om borgerlig offentlighed. Dernæst gennemgår vi slavisk kap. 2 i J. Graves Sørensens bog. Hver elev får til opgave at fremlægge et afsnit for hele klassen, så alle får checket forståelsen.

Dette område er oplagt det sværeste, for eleverne skal forstå både de politiske ideologier, borgerlig offentlighedsteori og medieteorier. Det er på grund af denne teoretiske dimension, at jeg vælger massekommunikation som emne på tilvalgs-niveau, fremfor fællesfags-niveau. Eleverne skal tænke abstrakt og opnå en helhedsforståelse. Jeg tror, eleverne kun overfladisk opnår denne. Barriere for forståelsen er også elevernes vestlige ideologiske bevidsthed og stringente opfattelse af 'os og så de andre i Rusland'. At ét er teori og et andet praksis.....

Man kan udskyde dette svære afsnit til sidst, men bedre er det vel at introducere kapitlet på dette sted i undervisningsforløbet, så teorierne kan ligge og ulme i baghovedet, indtil man er færdig med emnet og kan repetere kapitlet. Det er måske et temperamentsspørgsmål om man foretrækker den induktive eller den deduktive metode.

Man kan selvfølgelig også være heldig som jeg var i år. Den på video optagne TV-avis (se under afsnit om Nyhedsformidling i Danmarks Radio) havde et eksempel på '13 forbrydelser imod den borgerlige offentlighed'. Fire ministre blev udlagt som klubmedlemmer for en EF-union. Teorien om den borgerlige offentlighed satte mig i stand til at agere spåkone, således at jeg kunne forudse, at eleverne i næste aftens TV-avis kunne opleve et dementi af klubmedlemsskabet. Det forbavsede dem, så det hold elever fik forståelsen for teorien om den borgerlige offentlighed, og jeg har hørt dem bruge teorien flere gange.

Nyhedsbureauernes virksomhed

Erfaringerne fra introduktionsforløbet tages op, og der arbejdes med spørgsmål som: Hvor får vi nyhederne fra? Hvad bliver til nyheder? Teorien om nyhedsvurdering gennemgås. En nyhedsvej med gate-keepers følges og nyhedsbureauerne præsenteres.

Jeg har optaget en udsendelse fra Danmarks Radio 26/9-82 om nyhedsbureauerne, hvoraf eleverne hører et uddrag. Ved eksamensbordet får jeg altid en opremsning af nyhedsbureauerne selv om eleverne netop frygter at skulle 'op i bureauerne' og jeg ikke stiller spørgsmål deri. Pudsigt.

Danske dagblade og nyhedsformidling

Endelig er klassen klar til at studere nyhedsformidling i aviser, radio og TV. Til formålet indkøbes den samme dag samtlige landets aviser, samme dags radioaviser optages på bånd og aftenens TV-avis på video. Jeg vælger altid dagen før undervisningstimerne på grund af aktualiteten.

Vi sammenligner først forsidestof og finder kriterier for nyhedsudvælgelsen. Dernæst studeres hele avisen udfra spørgsmål af generel karakter:

1. Hvad er dagens største nyhed (målt i spaltemillimeter) - og udfra hvilke kriterier?
2. Hvilke udenrigspolitiske emner er med i dagens avis - og udfra hvilke kriterier?
3. Hvad står der i dagens leder? (=redaktørens og bladets mening).

Desuden stilles der spørgsmål til mediernes behandling af et aktuelt emne. Teorierne om nyhedsvurdering simplificeres, gerne i slagordsagtige vendinger, så teorien anvendes i praksis.

Konklusionen bliver, at avisernes prioritering af udenlandsstof er afhængig af læserskarens sammensætning målt udfra socio-økonomiske variable. Desuden finder man avisens politiske tilhørsforhold, hvilket kan suppleres med et pressehistorisk foredrag.

Afgørende for avisernes indhold er naturligvis også, om aviserne er lokale eller landsdækkende. Et besøg på byens avis er oplagt og perspektivrigt. Eleverne stifter bekendtskab

med de tekniske vidundere, der kan udspy nyheder og fotos på den anden side af jordkloden. Typisk abonnerer de lokale aviser på Ritzau og Venstres Pressebureau (sidstnævnte i øvrigt ikke omtalt i lærebøgerne). Redaktionsprocessen på dagbladet kan illustreres ved skrivebordenes placering. Det nye EDB-tekstbehandlingsudstyr giver anledning til diskussion om arbejdsdeling mellem journalister og typografer. Teknologi på arbejdspladsen sniger sig ind som det næste mulige emne i undervisningen.

Nyhedsformidlingen i Danmarks Radio

Til sidst analyser eleverne TV- og radioavisen.

Under TV-kigningen beder jeg eleverne iagttage:

1. Studiets indretning og studieværtens placering.
2. Komposition. Eleverne noterer indslagernes rækkefølge og varighed. Det endelige antal indslag optælles til sidst.
3. Studieværtens, journalisternes og de interviewedes øjenkontakt med seeren.
4. Fortællestruktur:
Dramatiske højdepunkter, nr.:
Roligere indslag, nr.:

Om ideen bag disse spørgsmål vil jeg henvise til litteraturlisten/lærervejledningen efter artiklen.

Radioavisen udsættes for L.I.X.-prøven (Læsbarhedsindex). Vil man spare tid på båndudskrift, kan beregningerne udføres på den trykte radioavis i J. Graves Sørensens bog, s. 142.

Lad eleverne selv producere en radioavis - eller TV-avis, hvis nogen har lært at optage med videokamera.

Nærtbeslægtede emner

Teknologi- og Informationssamfundet

Under et større projekt om fremtidssamfundet har jeg været inde på informationsteknologi. Eleverne fandt emnet svært, og jeg befandt mig ofte i rollen som foredragsholder. Tilegnelsen af den tekniske terminologi gør stoffet vanskeligt tilgængeligt, men også det, at man ikke rigtig har noget at forholde sig til. Den materialistiske historieopfattelse og lidt politisk filosofi er anvendelig som baggrund for en diskussion om utopier, både de skrækkelige om et anonymt overvågnings-samfund og de glorificerede om et frigørende fritidssamfund.

De lokale medier

Det kunne være en oplagt idé at koncentrere sig om de lokale medier: Danmarks Radios regionalradio (og Folkeradio), byens lokalradio (på forsøgsbasis) og dagbladene. Man kunne beskæftige sig med mediernes strukturer og styring, indhold og baggrunden for lokalradioforsøg. Mere generelt kunne man komme ind på mediepolitik.

Men jeg tror, eleverne finder en afgrænsning af emnet udfra geografiske kriterier for snæver. Mediepolitikken er styret centralt. Desuden består deres daglige medieforbrug af både radioavis, TV-avis og avislæsning. Derfor ønsker eleverne også at have radio og TV-avisen med i undervisningen, selv om de i første omgang ønsker nærmere bekendtskab med deres lokale medier.

Derfor har jeg valgt på udførlig måde at gøre rede for et undervisningsforløb i nyhedsformidling. Jeg vil afslutte med en litteraturliste, der er en kombination af lærervejledning til de nævnte emneområder samt velegnet undervisningsmateriale.

Litteratur

Pressehistorie og avisredaktioner:

Andersen, Eigil: Ikke et ord om ytringsfrihed, 1977, Modtryk.
kap. 3, 4 og 5.

TV-avis:

Prehn, Ole: TV,-avisen - en politisk underholdningsserie. In:
Underholdning i TV, Dansk Massekommunikationsforskning
1981, Nyt Nordisk forlag Arnold Busk.

Per Seeberg Friis m.fl.: TV-analyse, 1976, Borgen, kap. 4.

Radioavisen:

Mortensen, Frands: 22-radioavisen, 1973, GMT.

Teknologi- og informationssamfundet:

Borg, Karin: Hverdagslivet - værre eller bedre for hvem?
In: Mennesket i EDBsamfundet 2, 1984, Dansklærerforeningen
og samfundsfagsnyt.

Lund, Anne og Mortensen, Frands: Spillet og bredbåndsnettet,
In: Televisioner - fremtidens mediesamfund, 1983, Teknisk
Forlag a/s.

Fibiger, Bo: Firsernes massemedier, 1985, Borgen.

Boman, Mogens: Fremtidens elektroniske kommunikationsmulighe-
der, pjece, 1983, Danmedia.

Spot nr. 8, 1984: Hybridnet: Ja/nej.

Rørdam, Rie: Fibre ændrer samfundet, In: Forskningen og sam-
fundet, nr. 6, 1984.

Jette Tybjerg underviser ved Viborg Forberedelseskursus.

Eksempler på undervisningsforløb i engelsk inden for emnet massemedier

Af Lis Kornum

Som engelsklærer i gymnasiet er det i de senere år blevet mere og mere oplagt at inddrage de forskellige massemedier i undervisningen - ikke blot som et nyttigt supplement og behageligt krydderi på den daglige undervisning - men som et middel i sig selv til sprogindlæring og bevidstgørelse af eleverne over for de utrolig mange ting sprog bruges - og misbruges - til. Mange elever hører i deres fritid lige så meget engelsk som dansk, og adskillige ser sikkert mere TV, video og film end deres lærere. Resultatet er en efter min mening yderst positiv holdningsændring hos eleverne, så de nu i langt højere grad forlanger en vis metode i inddragelsen af disse undervisningsmidler, så medierne bruges til undervisning og ikke blot underholdning.

I Københavns Kommune har man i folkeskolen i flere år haft de såkaldte Cirkelprogrammer, d.v.s. undervisningsforløb med en dokumentarfilm som centrum og så supplerende materiale såsom tekster, lysbilleder, lydbånd, som tilsammen dannede en 'cirkel' med forskellige arbejdsmuligheder. De fleste af filmene - fra BBC og Thames - er mindst lige så velegnede til gymnasiet som til folkeskolen, men var forbeholdt Københavns Kommunes folkeskoler. Og kun fordi jeg kendte de to ophavsmænd privat, lykkedes det mig at få lov til at afprøve programmerne i mine klasser. Efter